مسؤولیت متن، املاء و انشاء این نوشته بدوش خود نویسنده میباشد

پوهاند عبدالحی حبیبی

۲۰۱۷/۱۱/۰۸

د پښتو پر ژوندون د پښتنو ادیبانو افکار

د پښتو نهضت په صورت حقیقي سره په همدې عصر کي شروع سوی دئ، نو د دې په احیاء کي بعضي ادباوو خپل افکار ښکاره کړي دي، چي پښتو به څه رنګ ترقي وکړي او څه رنګ به ادبي سي، په دې کي ډېر قیمتدار خیالات نشر سوي دي او هم هغو خیالاتو نور افکار هم راښورولي او مفکرین یې په ګفتار راوستي دي، د یو شي د کامیابی علامات هم دا دي، چي د هغه کار د عمل لپاره اول ښه ښه افکار پیدا سي او بیا وروسته ښه زمینه په لاس ورسي او بیا په ښه عمل او رفتار وسي، توفیق الهي هم دې ته وایي چي د یو ښېک کار ښه وسایل برابر سي، او په مساعیاتو د عاملانو باندي ښه نتایج مرتب سي، شاهانه نظریات چي قدرمنو پښتنو ولیدل و هر طرف د دې دعوت لبیک ته حاضر سول، چا د ملازمت په صورت، چا د افتخار په وضع، چا د مبلغ په حیث، چا په جرایدو کي، چا په کورسونو کي، چا په دوایرو کي، چا په مجالسو کي خپل عمر او فکري خدمات وکړل. د پادشاه خوشبختي په دې کي ده، چي د هغه د افکارو د تعمیل لپاره اهالي حاضر سي او د خلکو خوش نصیبي په دې کي ده، چي د خپلو زمامدارو قیمتدارو افکارو پیروي وکړي.

پښتنو خوشبختو ادیبانو د شاهانه افکارو په نشر او اشاعه کي ښه ښه کوښښونه وکړل او ښه ښه افکار یې تر هغو کلیاتو لاندي کړل، د دې افکارو خلاصه دا ده:

دا چي پښتو یو رسم الخط متحده پیدا کړي.

دا چي پښتو لغات رایج سي.

دا چي په وخت د ضرورت کي مغغنو لغاتو ته اعتبار ورکړه سي.

دا چي سبک د انشاء دي تعین سي.

دا چي حاوي ګرامرونه دي جوړ سي.

دا چي د افهام او د تفهیم لپاره دي د ملفوظ او د مکتوب صورت یو سي.

دا چي د نقوشو د سهولت او اختصار مراعات دي وسي.

ارسال مقالات: info@arianafghanistan.com و یا spineghar@gmail.com

دا اووه مقاصد د پښتنو اديبانو د نشرياتو خلاصه ده، په دې ټولو مطالبو کي اول مطلب د ژبي احيا ده او نور د هغي وسايل دي، په وسايلو کي اوله وسيله د توحيد د خط ده، دوهم د انشاء اصول دي او لپاره د نوآموزانو تاليف د کورس، د کتابونو او تجمع د لغاتو او قواعد د صرف و نحو دي.

خط:

محققان په دې کي اختلاف لري، چي د خط مرتبه اول ده او که د صرف و نحو، په قدماوو کي ابن حاجب او سيوطي خط مؤخر ګڼلی دئ او په متأخرينو کي مير سيد شريف جرجاني او نوفل افندي خط مقدم ګڼلی دئ، خو حقيقت دا شی دئ، چي حيثيتونه د اوليت او ثانويت بېل بېل دي او تضاد د دوی په اقوالو کي نه پاتېږي.

د ژبي ايجاد دلته مطلب نه دئ، نو ځکه خط ته موږ اهميت ورکوو، چي په ټولو مطالبو باندي حق د تقدم لري، ژبه د درې زرو درې نيم سوو کلو راپسې په وطن کي رايجه ده او موجوده خط هم د درې نيم سوو کلو راهيسي د کتابونو په اوراقو کي ليدل کېږي، يو مدقق سړی چي پر دې اوراقو نظر واچوي، نو خط په پښتو کي تدريجي ترقي کړېده، ديارلس حرفه يې په عربي حروفو باندي د پښتنو اديبانو درې نيم سوه کاله پخوا ور زيات کړي دي او خپل مطالب يې په پوره کړي دي خو صورت د تحرير کي اکثريه کاتبان مقصر دي، سبب دا شی دی چي محرر ته ټول اوازونه معلوم نه دي، نو په تحرير کي خطا سي.

د بعضي علاقو د پښتنو اوازونه په لغاتو کي د نورو علاقو پښتنو ته ښه معلوم نه دي، نو اکثريه خلک له قياسه کار اخلي، معاصرو جرايدو د نويسنده ګانو د مغالطو امثال اصلاح پسندو اديبانو نشر کړي دي، خو علت د هغه يې نه دئ ښوولی، علت د دې همدغه نقطه ده، چي موږ پورته وليکله او دا خبره په سماع پوري تعلق لري، نه په قياس پوري او داسي متبحرين تر اوسه کم پيدا سوي دي، چي د تمامو قبايلو د لهجو نه خبر وي او عمرونه يې پکښې تېر کړي وي، د دې احتياج د رفع کولو لپاره قاموس کار ورکوي، خو هغه قاموس چي د تمامو قبايلو نماينده ګان د هغه په تصحيح کي شريک وي، اګر چي معاصرينو ادباوو قاموسونه ليکلي دي، خو تر اوسه د چا لاس ته نه دي رسېدلي، نو نويسنده ګان له خپله فکره کار اخلي، کور يې آباد چي پښتو ليکي، که په يو څو لغاتو کي خطا سي پروا نه لري.

اکثريه تحرير چي د چا ښه وي او ډېره ذخيره د لغاتو په حافظه کي لري او په محاوره باندي پوهېږي هم هغه اديب بلل کېږي، لکه دې دوره کي دا اشعار وو، د دې اشکال رفع پخوانو اديبانو تر يوه حده پوري کړېده، او يو رسم الخط يې پرې ايښی دئ، چي ټولو پښتنو قبول کړی دئ خو دا سر هم تر اوسه چا کشف نه کړ، چي په هغوی کي څه خصوصيت و...؟

هر کله چي قدماوو اتفاق کړی دئ، نو وهم د اختلاف نه دئ پاته سوی اساس د متحده خط ايښی دئ، د هغه تقدير او محافظه کي همت په کار دئ، البته د يو اديب نقيصه ده، چي له قياسه کار اخلي، نو دوی دي قياس ته اعتبار نه ورکوي، سماع ته دي اعتبار ورکړي. که خپله نه پوهېږي د بل سره دي مشوره وکړي. که فرصت و بيا به د نورو موادو تشريح وکو.

طلوع:

دا مقاله موږ د دې لپاره پښتنو ته وړاندي کړه، چي د پښتو د ژوندون په باب کي افکار ورته څرګند سي، د انيس د

ښاغلي جريدې نظريات خو ډېر صائب او غوره دي، هغه ځای کې چې ټکي اينو سوي دي ځيني جملې دي چې څېړنه او شرح غواړي او قابل د بحث دي، نو موږ ونه ليکلې. د پښتو مسلم رسم الخط او منل سوی اساس خو تېرو پښتنو موږ ته پرې ايښی دئ، په دغه کي څېړنه يا خو تحصيل د حاصل دئ اما اصلاح د رسم الخط هغه وخت کېږي، چې ژبه ښه ژوندۍ سي، يو وار به موږ ژبه ژوندۍ کوو وروسته به نو په اصلاح کي د رسم الخط او نورو ږغېږو، ثبت العرض ثم انقش ...

رشتيا هم دا ده، پر هغه چي قدماوو اتفاق کړی دئ اوس موږ ته د اختلاف ځای نه دئ پاته.

طلوع افغان، ۱۳۱۷ کال، ۷ ګڼه، لومړي مخ.